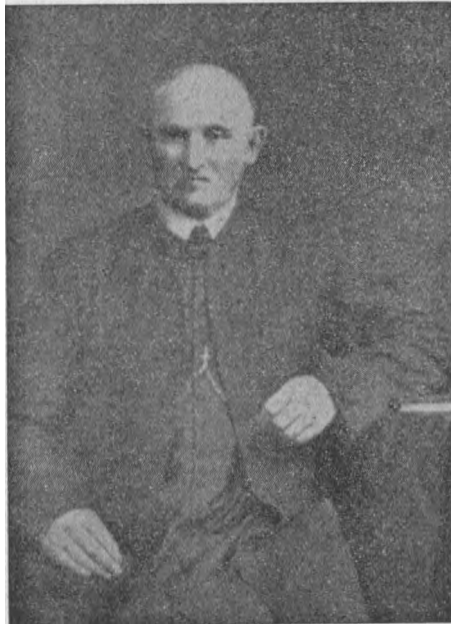

Kun. Mykolas Skarupskis. (1830 -1914)

Artimos, lengvai prieinamos mokyklos yra pad jusios ne vienam kaimiui ir vaikui išeiti žmones. Ši bendra pastaba galima pritaikinti ir kun. M. Skarupskiui, kurio gyvenim trumpai suraš s laikau savo pareiga visuomenei paskelbti.

M. Skarupskis yra gim s 1830 m. Mielagi kaime K daini parapijoj. Kadangi pirmoj XIX a. pus j K dainiuose buvo steigta vyr gimnazija, tatai t vai leido Mykol ten mokytis. Mokestis už moksl buvo pigus, vos 5 rub. metams, valgt vai statydavo iš nam , taigi leidimas Mykolo mokslus nesudar didel s naštos t vams. Drauge su Mykolu mokinosi ir mano d d , mir s Kriuk klebonu, kun, Stasys

Dambrauskas, išleid s mane mokslus. Mykolas taipgi buvo man d d , tik tolesn j kartoj.

Mokslas K daini gimnazijoj buvo neblogai pastatytas, Mokyta jau rus kalba, tik tikyb kapelionas kun. Putramentas ted st lenkiškai. Jis priži r davo ir mokini pasielgim . Tvarka ir disciplina tiek gimnazijoj, tiek už jos sien buvo griežta. Išdykautojai buvo baudžiami net k no bausm mis.

Mykolui mokslas gerai sek si, nes jis tur jo tam gimt gabum . Bet t vams aukštesniems mokslams eiti l š neturint, baig s keturias klases, Mykolas kartu su kitais draugais 1852 m. stojo Varni seminarijon. J iš j s, buvo 1855 m. vasario 11 (23) d. pašv stas kunigu.

Pirm j viet vyskupas paskyr jam Skapišky. Parapijos bažnyl l buvo sena ir ankšta, o daili buvusiojo vienuolyno m ro bažny ia stov jo tuš ia rus valdžios uždaryta. Klebono pritiriamas ir parapijie i padedamas kun. Mykolas taip puikiai paved derybas su rus valdininkais, kad graži vienuolyno bažny ia buvo atidaryta ir atiduota vietos klebonui. D l šio laim jimo parapijie i džiaugsmas buvo neapsakomas.

Tinkamai vertindamas kun. Mykolo sumanum , vysk. Valan ius perk l j iš Skapiškio Zarasuosna klebonu. Mat, ia buvo prad ta statyti nauja m ro bažny ia, bet nepabaigta. Kun. Mykolas su visa jaunyst s energija m si to naujo darbo ir trumpu laiku pabaig bažny ios m rijim . Bet ia jaun klebon ištiko netik tas sm gis: naujos bažny ios skliautuose išilgai pasirod didelis plyšys, lyg bažny ios sienos b t pasireng gri ti. Pigu suprasti, kiek tai kun. Mykolui teko perkent ti d l šio dalyko. Bet jis ir ia nenusimin : suieškojo greit ger meistr ; šis netrukus surado skliaut skilimo priežast : mat, pasirod , kad m rijusieji bažny ios pamatus pasielg nes žiningai, po viena bažny ios siena vieton m rini — d dami medinius. Medžiams apipuvus, ši siena ir m šlietis šal . Surad s t m rinink šelmyst , gabus meistras netik pamatus sustiprino, bet pašlijusi sien pirmykš ion pad tin atvar , taip kad plyšys savaime pra-

nyko. Pataisyta tuo b du Zaras bažny ia tebestovi tvirtai ir po šiai dienai.

Beesant kun. Mykolui Zarasuose, ištiko nelemtasis lenkmetis. Kaip veikl ir energing žmog , lenkai steng s patraukti savo pus n ir kun. Mykol , kas jiems dalimi ir pavyko. Mat, jis kaip daugelis kit an laik inteligent politikos srity neskyr Lietuvos reikal nuo Lenkijos. T ideologij stiprino jame slapti iš užsieni gabenami Mickeviaus, Krasinskio, Slovackio ir kit lenk patriot veikalai. Juose buvo nurodoma vienintelis priešas — Rusija; apie santykius tarp Lenkijos ir Lietuvos nebuvo tuomet n kalbos. Liublino unija buvo laikoma šventenybe. Taigi lenkams keliant maišt prieš Rusij , kiekvienas an laik inteligentas Lietuvoje laik savo pareiga pad ti lenkams, nes kitoniškai b t užsitrauk s „išdaviko“ bei „maskolio“ vard .

Taip nusistat s ir drauge b damas labai karšto b do, kun. Mykolas negal jo išsilaikyti pasyviai. Tiesa, ne jo jis su ginklu mušti maskoli , kaip kun. Mackevius, bet pad ti sukil liams amunicijos ir provianto statymu neatsisak . Dar tai labai atsargiai, per ištikimus žmones, bet gi tokiam mažam miestely, kaip Zarasai, sunku buvo paslaptis išlaikyti. Užuod tai žydėliai, o vienas iš j už pinigų dav rusams.

Bematant kun. Mykolas suareštuotas ir nugabentas Dinabarko tvirtov n. Per kelet m nesi buvo laikytas atskiroj kameroj ir nuolat rus tardomas. Rusai nujaut kun. Mykol lenkus palaikius, bet netur jo tikr jo kalt s rodym . To d l ilgai ji kvotin jo, statydami vyling klausim , bene pasirodys savo atsakymuose pats sau prieštarauj s. Sak , kad kiti prisipažin ir j išdav , to d l jei neprisipažinsi s kaltas, b si s sušaudytas; tik atviras prisipažinimas tegal s j išgelb ti nuo mirties.

Bet rusai tardytojai nieko nepeš . Tur damas daug laiko, tvirtov s kazematuose net ir be brevijoriaus paliktas, jis tur jo galimyb s apgalvoti visus galimus kvot j klausimus ir prirengti tinkamus atsakymus. Paskelbtoji vylingai mirties bausm dav jam progos pagilinti savo dvasišk j gyvenim besirengiant prie mirties. Gilaus tikybos jausmo stiprinamas ištv r jis iki galui savo ilg Golgot Dinabarke

tamsioj kameroj belaikomas, dien ir nakt kareivio saugojamas ir šio pro dur langel nuolat dabojuamas.

Galop teismas paskelb savo salomonišk j nusprendim : kadangi kiti kunigai yr dalyvav sukilime, tai ir kun. M. Skarupskis negal j s nedalyvauti. Už ši kalt ir siun iamas visam amžiui Sibiran, Tomsko gubernijon.

Ten nuvyk s ir netur damas iš ko pragyventi, gavo samdytis žem s, pl št i dirvonus ir iš savo kio gamybos maitintis, dirbdamas išvien su kitais panašiais ištremtais Sibiran kunigais. Pragyvenimas Tomske buvo gan lengvas, bet dirbti lauke vasaros metu buvo tikra kankyn d l neapsakomos daugyb s uod , kurie ten dideliausiais debesiais lakiodavo. Vienatinis nuo j apsigynimas buvo d mai. Nemažiau kamuodav s j taip pat ir savo krašto pasiilgimas.

Išbuv s Sibire 11 met , gavo galop leidim gr žti artimiausion Lietuvai — Kuršo gubernijon. Apsigyveno iš pradži Laukesoj be vietos. Po kiek laiko vysk. Beresnevi ius išgavo iš rus valdžios teis skirti gr žsius iš Sibiro kunigus vikarais. Tokiu vikaru buvo paskirtas ir kun. Mykolas Alern n. Tai buvo grynai baltgudiška parapija. Pad tis buvo nekokia. Vyskupas, skirdamas kun. Mykol oficialiai vikaru, neoficialiai leido eiti jam klebono pareigas. Skirdamas v l oficialiai jaun kunig klebonu, neoficialiai paaškindavo, kad jis siun iamas ten b ti vikaru. Kai pasitaikydavo jaunas kunig lis ramus, doras, viskas b davo gerai. Bet nestigdavo ir toki , kurie pasinaudodami savo oficialiu klebono titulu pridarydavo kun. Mykolui nemalonum . Bet to neži r damas, jis uoliai darbavos, šviet tamsius baltgudžius, apgyn Alern s bažny i nuo Kuršo baron , sumaniusi paversti j protestant kirke. Byla d l tos bažny ios t s s gan ilgai, kun. Mykolui teko pad ti daug energijos ir skatiko. Bet jo žygis pasibaig pilniausiu ir galutinu katalik laim jimu. Kit bažny i ant savo nupirkto žem s sklypo pastat Boruvkoj, nutolusioj nuo Alern s apie 20 su viršum kilometr . Tai padar d l patogumo vietos gyventojams, kurie d l tolumo labai retai teateidavo bažny ion.

Taip besidaruodamas išbuvo Alern j ištisus 25 metus. Tiau visiškai su ja apsiprasti negal jo. Širdis j trauk

prie lietuvi . Bet kadangi Lietuvon rus valdžia jo neleis-
davo, tatai papraš , kad vyskupas bent perkelt j Laukeson,
kur pus parapijie i yra gryni lietuviai.

Prašymas buvo išpildytas ir kun. Mykolas pagalios atvyko
Laukeson. ia jis prad jo lietuviams sakyti lietuviškus pamokslus,
o po kiek laiko ved ir lietuviškus giedojimus kas antr sekmadien .
Kaip paprastai, lenkai pak l triukšm ir pridar kun. Mykolui nemaža
nemalonum . Ta iau vesta reforma liko iki pat karui. Be to kun.
Mykolas nupirko prie bažny ios dešimtin žem s, apšodino dailiai
eglel mis ir atidav parapijos kapams padidinti. Iš vietos dvarininko
išgavo klebonijos žem s, buvusios ikšiol pono nuosavybe, pripažinim
bažny iai. Buvo besirengi s ir sen Laukesos medin bažnyt l sugriauti
ir nauj daili m ro bažny i pastatyti. Tam tikslui buvo suveždin s
25 kub. sieksni akmen . Bet išgyven s Laukesoj 12 met ir apsilyp s,
persik l Radviliškio altarij . Išbuvo s ia lygiai metus, persiskyr
su šio pasauliu 1914 m., birželio 13 (26) d. sukak s 80 met
amžiaus, nepamat s nei didžiojo karo, nei nepriklausomos Lietuvos.
Palaidotas Radviliškio kapuose.

* *

Iš šio trumpo gyvenimo aprašymo matom, kad kun. M. Skarupskis
yra užsipeln s pamin jim labiausiai tuo, kad jis buvo vienas iš pirm j
kovotoj d l Lietuvos nepriklausomyb s. Jis troško matyti savo krašt
atvaduot iš po Rusijos jungo. Tuo tikslu jis gera valia r m sukil lius
ir tuo savo dalyvavimu kovoje prieš rusus griežtai nusistat ,
kaip nepriklausomos Lietuvos šalininkas. Visi jo tolesnio gyvenimo
vargai plauk savaime lyg neišvengtinos pas kos iš to jo giliai
patriotiško nusistatymo.

Kaip aktingas lenkme io dalyvis, kun. Mykolas tvirtai tik jo
sukilimo reikalingumu ir naudingumu ir iškalbingai rodin davo,
kiek gera lenkmetis yr Lietuvai padar s. Ar tie rodymai tur jo
pamato, tuo buvo galima labai abejoti. Neabejotina tik viena,
kad sukilimas yr padar s gera pa iam kun. Mykolui, duodamas jam
progos geriau pažinti moralin

m s pon vert . Savo jaunyst je jis buvo visur mielas sve ias m s pon dvaruose. Jaun , gyv , skaistaveid ir švies kunig l ponai ir ponios mielai pas save kviesdavo ir vaišindavo. Iš ia kun. Mykolas kad ir negal davo nematyti pon darom skriaud baudžiauninkams, bet gi atvirai nendr sdavo j kaltinti ir net dalimi idealizuodavo ponij , sužav tas jos aukštesne kult ra. Sukilimas padar gal toms gražioms iliuzijoms. Bes d damas Dinabarko kaze- matuose, kun. Mykolas gavo patirti, kad ne vienas iš m s poneli , gelb damas save nuo mirties, yr išdav s rusams savo draugus. Gyvendamas Tomske, kur taip pat buvo nema- ža ištremt poneli , tur jo progos geriau pažinti toli ne idealin j gyvenim . Taigi gr ž s iš Sibiro, buvo visai nusi- krat s savo jaunyst s paži r ponij : mat dabar aiškiai, kad tas, seniau garbus luomas, ima kaskart labiau moraliai ir materialiai žemyn slinkti, savo kraštui beveik nieko gera nedarydamas.

Daug sunkiau buvo kun. Mykolui nusikratyti senais len- kiškais idealais, paremtais Liublino unija. D l j jis dalyvavo lenkmety, d l j jis kent jo, buvo ištremtas. Taigi man prad jus jam aiškinti, kad tie lenk idealai mums svetimi, kad lietuviai turi savo nauj ideal , nesiduodavo susyk kalbamas. Bet kai lietuviams pavyko atgauti spaud ir prasid jo žymes- nis tautinis jud jimas Lietuvoje, kun. Mykolas j palaik , si- raš Šv. Kazimero Draugijon, prenumeravo lietuviškus laik- raš ius, platino lietuviškas knygeles lietuvi lauk sie i tarpe, r pinos palaikyti lietuviyst Laukesos ir Gryvos bažnyiose ir elg s kaip tikras lietuvi patriotas.

Kaip žmogus kun. Mykolas buvo karšto b do, greit už- sidegdavo pyk iu, bet greit ir atlyždavo. Tur jo ger iškalb , jo kateketiški pamokslai savo laiku buvo gars s ir mielai žmoni klausomi, nes sakydavo jautriai, vartodamas origina- lius prilyginimus ir taikindamas savo išvedžiojimus daugiau klausytoj šird negu prot . Ir pats savo gyvenime va- duodavos ne tiek šalta logika, kiek savotiška intuicija. Jos d ka greit orientuodavos kiekviename, dalyke ir priedavo neretai toki originali kombinacij , kad paprastam žmogui tik tekdavo steb tis, iš kur jam tai galvon ateidavo. Tod l

visokiais reikalais pas j plaukte plaukdavo žmon s ir jis nei vieno neatleisdavo neišklaus s ir nepatar s kas daryti.

Drauge tur jo tvirt energing pob d , pasiimt darb stengdavos išvesti iki galo ir tai jam dažniausiai pavykdavo.

Kaip praktikos žmogus, tur jo daug žini apie kio ir sveikatos reikalus, bet m go ir literat r . Lenk klasikus buvo kiaurai perskait s, o taipogi dom josi ir rimtesnais filosofijos-religijos veikalais. Tur jo nemaž ir neblog bibliotek , kuri mirdamas paliko Žemai i Seminarijai, tik karui už jus ji, deja, nesuskubta Kaunan pasi sti.

Pastar j savo gyvenimo dešimtmet , sveikatai menk jant, buvo pasidav s savotiškam pesimizmui, lengvai tik davo paskaloms, kad tas ir tas prieš j intriguoj s, nor s j iš Laukesos išstumti. To pesimizmo pagautas tarin jo net savo giminit ir aukl tin kun. Juoz Skarupsk , vikaravus pas j , nusisk sdamas man, kad ir šis var s prieš j agitacij parapijoj. Visa tai buvo grynas sivaizdavimas, blog žmoni kurstomas, kad gal t lengviau išnaudoti senel kunig ir iš jo pasipelnėti, kol galima. Aš bandžiau išsklaidyti tuos nepamatuotus tarin jimus, bet kun. Mykolas kalb jo savo. Šis li dnas faktas rodo dar kart , kad k nui senstant neretai silpn ja ir žmogaus dvasiškos j gos; mintis ima nebeklausti logikos d sni ir m gsta sau eiti palaida, vedama vien liguistos vaizduot s ir neaiški emocij , kaip pas vaikus. Tokio suvaik jimo, deja, neišveng ir kun. M. Skarupskis. Baisus Dinabarko kal jimas ir ilgas iki paskutiniam laipsniui nerv tempimas negal jo nepalikti pas k ir neatsiliepti senatv je. Ne buvo tai tikra psichiška liga, bet tiktai bendras dvasios j g apsilypimas, nes s mon jis išlaik piln , iki galui.

Daug iškent j s gyvenime, teilsis bent n n ramyb je ir tegauna gaus užmokesn už t gera, k žmon ms gyvendamas yr padar s. Tojo gi gero kun. Mykolo buvo padaryta nemaža. ¹⁾

¹⁾ Ši, bent kiek sutrumpinta, biografija buvo paskelbta „Vienyb je“ 1914 m.